

O UZROCIMA I MOGUĆNOSTIMA RATA

Iznećemo, najpre, nekoliko poznatih istina o ratu. Prvo, rat je društveno-istorijska pojava, nastala na određenom stepenu razvoja ljudskog društva, koja će i nestati na određenom stepenu razvoja (Engels). Drugo, rat je produženje politike drugim sredstvima (Klauzevic), a politika je koncentrisana ekonomika (Lenjin). Treće, pravi uzrok svakog rata u prošlosti bio je ekonomski (Marks).

Da li se nešto od toga promenilo, kakav je cilj savremenih ratova? I danas je rat produženje politike nasilnim sredstvima. Države-agresori nastavljaju politiku drugim sredstvima — pritiscima, ucenama, pretnjom i upotrebom oružja. Vođenje osvajačkih ratova je i danas, pored niza historijskih, filozofskih, socioloških i drugih dopunskih faktora, u osnovi privredna računica. Agresor polazi u rat kada proceni da će ostvariti svoje imperijalističke ciljeve, ako nađe ekonomska opravdanja za takav rat (izlazak iz ekonomske krize, recesije, unutrašnjih političkih konflikata i slično). Razume se da agresor nekad i pogreši u računici. Potceni protivnika i onda traži izlaz za „častan“ mir.

U poslednje vreme u SAD su, na primer, zapažene teorije koje se služe ekonomskim računicama u dokazivanju da je rat neophodna, ekonomska nužnost savremenog sveta, jer, navodno, obezbeđuje dopunsku zaštitu od recesije. „Ako postoji neposredna veza između većih rashoda za odbranu i značajnog povećanja tempa porasta bruto nacionalnog produkta — a ja pretpostavljam da takva veza postoji — iz toga, očevidno, proizlazi da vojne rashode treba povećavati makar samo iz jednog, ekonomskog razloga — jer se javljaju kao stimulator nacionalne privrede“¹.

I dalje „Mada ne tvrdim da je nemoguće pronaći zamenu ratu kao ekonomskom faktoru, ipak za sada nije ispitan nijedan drugi mehanizam kontrole nad zaposlenošću, proizvodnjom i potrošnjom koji bi se makar donekle mogao uporediti s efikasnošću rata. Rat je i do sada bio važan ekonomski stabilizator savremenog društva.“²

¹ Rekao je Frenk Rejs na kongresu američke Asocijacije banaka 1967. god. („Narodna armija“ 12. I 1968. g. „Knjiga koja je potresla Belu kuću.“

² Mišljenje autora knjige „Izveštaj sa Željezne planine o pitanju mogućnosti i oportuniteti mira“ Isto.

Poznata je istina da će ratovi prestati nestankom klasnog društva. No, postavlja se pitanje šta se može očekivati u sadašnjim uslovima. Engels i Lenjin³ su pisali da će ratovi prestati kada postanu svoja suprotnost, kada se ciljevi ne budu više mogli postići ratom. Engels je posebno isticao značaj tehničkih i borbenih sredstava i njihovu ubitačnu i rušilačku moć kao uzrok prestanka rata. Sagledavajući borbene mogućnosti savremenih NHB-borbenih sredstava, možemo reći da su neke pretpostavke za prestanak rata već ispunjene. Drug Edvard Kardelj u svojoj studiji „Socijalizam i rat” o tome kaže:

„Razvijeni socijalistički odnosi mogući su samo na bazi visokorazvijene tehnike, koja sama po sebi čini ratove sve težim, jer in čini sve razornijim. Pobjednik nema šta materijalno da očekuje od takvog razornog rata. Sem toga, razvitak socijalizma — upravo zbog visokorazvijene tehnike, koja traži sveobuhvatnu međunarodnu podjelu rada i time stvara osećanje zajedničkih interesa svih ljudi sveta — predstavlja stalno jačanje svesti o ravnopravnosti ljudi nezavisno od jezika i rasa. Time rat postaje sve manje prihvatljiv i sa gledišta političkih i moralnih shvatanja ljudi i svih naroda.

Sazrevanje oba ova faktora — to jest razvitka tehnike i razvitka socijalizma — čini, dakle, da ratovi prestaju da budu ne samo neizbežni, već — na određenom stepenu razvitka — i nemogući”.

Međutim, inercija i konzervativizam reakcionarnih snaga su još jaki. One se teško mire sa stvarnošću savremenog sveta. No, i stvarnost je neumitna, ona je samo delimično priznata, ali ipak svuda prisutna. Evo nekih primera protivurečnosti savremenog sveta.

Dve svetske super-sile, SAD i SSSR, već su došle do saznanja da bi rat između njih bio besmislica — katastrofa za obe. Ali one se i dalje intenzivno pripremaju za rat, gomilaju najsavremenija borbena sredstva i međusobno se konfrontiraju. Američki imperijalizam teži svetskom gospodstvu, i glavnu smetnju u realizaciji svojih ciljeva, pored ostalih faktora (socijalističkih snaga u svetu, oslobodilačkih pokreta itd.) vidi pre svega, u suprotstavljanju SSSR-a njihovoj imperijalističkoj i agresivnoj politici. Zato SAD nastoje, koristeći se ogromnim industrijskim i naučno-tehničkim po-

³ N. K. Krupska ovako opisuje Lenjinova razmišljanja o ratu:

„Treba reći da je Vladimir Iljič voleo da ponekad pogleda u daljinu i da mašta o budućnosti. Pamtim jedan razgovor o ratu. To je bilo početkom 1918. godine u Lenjingradu. Vladimir Iljič je govorio da savremena tehnika danas sve više pomaže rušilačkom karakteru rata. No, doći će vreme kada će rat postati toliko rušilački da će uopšte postati nemogućan. Posle se na ovo pitanje Vladimir Iljič vratio 1920—1921. godine. On mi je pričao o jednom razgovoru s inženjerom koji je govorio da sada predstoji takav pronalazak, da će biti moguće na rastojanju uništiti veću armiju. To će učiniti svaki rat nemogućim. Iljič je o tome govorio s velikim zanosom. Bilo je jasno kako je on strasno hteo da rat postane nemogućan. Iljič je uzimao pitanje rata u njegovom razvoju. Ma kakvom pitanju da se prilazilo, on pojave nije uzimao u okamenjenom izgledu“. (N. K. Krupska: *O Lenjinu*, Moskva 1960. str. 40—41).

tencijalom, da po svaku cenu ostvare vojne prednosti nad SSSR koje bi opravdavale eventualni rat sa SSSR, ili da ga prisile na pasivan stav prema agresivnim nasrtanjima na progresivne snage u drugim delovima sveta. Međutim, SSSR ne može i ne sme do-
zvoliti takav razvoj stvari.

I tako se nastavlja gigantska trka u naoružavanju kojoj je teško sagledati kraj. Vladajući vojno-politički krugovi u SAD su svesni da bi i stvaranjem eventualnih vojnih prednosti nad SSSR teško mogle dobiti rat, jer SSSR je toliko naučno i tehnički razvijen da se ne mogu očekivati znatnije prednosti. Ostvarena prednost bila bi minimalna i bez stvarnog efekta, jer bi SSSR ostao toliko jak da interkontinentalnim raketama i megatonskim bojnim glavama može da uništi SAD ili da ih toliko razori, da bi gubici bili katastrofalni. To znači da se takav raketno-nuklearni rat ne isplati ni SAD ni SSSR-u, jer bi zbrisao sadašnje dve vodeće svetske sile.

Zašto onda SAD i pored toga nameću trku u naoružavanju, zašto teže nekoj prednosti? Razloge treba tražiti u tome što američki imperijalisti smatraju da će nekim, makar i manjim, vojnim prednostima prisiliti SSSR na veće koncesije, ili, tačnije rečeno, na pasivniji stav prema neokolonijalističkoj politici, agresiji i pritisku koji SAD vrše na mnoge zemlje Azije, Afrike, Latinske Amerike, a u poslednje vreme i Evrope.

SAD, dakle, računaju da će se, ako postignu izvesne prednosti u naoružanju, SSSR i ostale miroljubive zemlje teže odlučiti da intervenišu u lokalnim agresijama koje planiraju američki generali u Pentagonu, a podržavaju i finansiraju ratoborni industrijalci i bankari.

Kakve su onda mogućnosti izbijanja svetskog raketno-nuklearnog rata? Na osnovu nekih objektivnih činjenica (socijalističke snage u svetu, globalni odnos snaga super-sila, rastući otpor naprednih i oslobodilačkih snaga, dezintegracioni procesi u blokovima, savremeno oružje i drugi faktori) možemo reći da u dogledno vreme do takvog rata ne mora doći. Svet se u ovoj dekadi već nekoliko puta nalazio na ivici rata. Pomenimo samo kubansku krizu 1962. god. koja je bila najkritičnija, ali je svetski rat ipak izbegnut. Ideološka uskogrudost i ratoborna histerija prevaziđeni su državničkom odgovornošću za sudbinu svetske zajednice.

Kada gledamo SAD i SSSR u međusobnoj konfrontaciji, možemo reći da je do sada razum u kome leže istovetni interesi u izbegavanju nuklearne kataklizme preovladavao u njihovim odnosima. Pored već pomenute opasne kubanske krize, možemo navesti još neke — berlinsku 1948/49. god, krize na Srednjem istoku 1956. i 1967. god. itd. Takvu ocenu posebno potvrđuje moskovski sporazum o zabrani nuklearnih eksperimenata u vazduhu i pod vodom, i ženevski sporazum o neširenju nuklearnog oružja. Istina, neke zemlje još nisu pristupile tom sporazumu, a među njima i najveća po broju stanovnika, NR Kina. Sporazum nije potpisala ni Francuska.

Znači li to da ove zemlje žele treći svetski rat? Ne bi trebalo izvući takve zaključke, čak ni kada je reč o NR Kini. Ne radi se ovde o tome da su one za svetski rat, a druge nisu. Reč je o borbi

za mesto među prvima — velikim nacijama sveta. Na žalost, moramo priznati da je broj nuklearnih bojnih glava, interkontinentalnih raketa, atomskih podmornica i supersoničnih aviona postao uslov za mesto među velikima. Takav kriterij nametnule su SAD, svojim upornim nepriznavanjem NR Kine i drskim nametanjem svoje volje drugim nacijama. Kina i Francuska su shvatile da se SAD tako ponašaju zato što su, izuzev SSSR, od svih drugih apsolutno nadmoćnije u nuklearnom oružju. Mnoge nacije se pitaju šta bi bilo i kako bi se SAD ponašale da SSSR nije snažna nuklearna super-sila. Zato Kina i Francuska, želeći ravnopravan status među velikim, teže da kao ravnopravniji članovi sede u nuklearnom klubu. One smatraju da im ekonomske i naučno-tehničke mogućnosti dozvoljavaju da se oslobode neugodne inferiornosti. Istorija će pokazati koliko su njihove ambicije bile na mestu.

Za sada još možemo reći da svetski rat zavisi od SAD i SSSR. Jer svetski raketno-nuklearni rat je moguć samo ako bi u njemu učestvovala ove dve svetske super-sile. Da li su one zainteresovane za takav rat? Kada bismo ocenjivali sa aspekta ciljeva koje bi realno mogle ostvariti glavne strane u svetskom ratu, mogli bismo zaključiti da do takvog rata nikada ne može doći. Jer, da li će doći ili ne do takvog rata, u prvom redu zavisi od te dve svetske super-sile, tj. da li nalaze svoj interes u takvom sukobu. Do rata može doći između dve države samo ako jedna ima interes. Kakve bi one imale ciljeve u takvom ratu? SSSR kao socijalistička i miroljubiva zemlja nema osvajačkih aspiracija prema bilo kojoj zemlji u svetu. Može se sa sigurnosti reći da SSSR neće biti agresor, da nema ciljeva koje želi ostvariti ratom. On se priprema za rat sa jednim jedinim ciljem da spreči agresiju ili da uzvрати uništavajući udarac agresoru ako bi ga napao.

Međutim, drugačiji je slučaj sa SAD. Iako ne žele rat sa SSSR, niti svetski rat sa drugim razvijenim zemljama u svetu (rat na više frontova ili vojišta), one ipak teže nasilju kao sredstvu svoje imperijalističke politike i to u obliku ograničenih i lokalnih ratova. Ovi ratovi su uvek realna opasnost jer mogu da iniciraju svetski raketno-nuklearni rat. Najjača kapitalistička zemlja na svetu sa superiornom tehnologijom, gigantskim ekonomskim i finansijskim kapacitetima i mogućnostima, s velikom zabrinutošću posmatra propadanje bivših velikih imperija, čija je i ona kolonija nekada bila. Veliki finansijski i industrijski magnati SAD ocenjuju da su prirodni naslednici tih propalih imperija, da su bogom dani i jedino pozvani da popune vakuum i zamene bivše kolonijalne upravljачe svojim nekolonijalističkim formama ugnjetavanja i eksploatacije. Istina, SAD pokušavaju najpre da to učine nekim, na prvi pogled, nenametljivim formama u vidu ekonomske „pomoći”. Ako se tim formama ne postigne uspeh, iz potaje se izvlače druga sredstva (subverzivna delatnost, pretnja, ucene, vojni pučevi itd.) za obaranje legalne vlade u dotičnoj zemlji. Ako se i na taj način ne postignu naklonost i poslušnost izvlači se najnepopularnije sredstvo današnjeg doba — demonstracija silom i početak otvorene agresije na mlade, tek oslobođene države. To neki vojni publicisti SAD zovu stvaranje saveznika. „Dokle god SAD budu imale vitalnih in-

teresa u nekom području, dotle mora biti i saveznika u tom području".⁴ Dakle, mora imati saveznike po svaku cenu, makar ih stvoriti i silom.

Prilikom stvaranja takvih „saveznika” SAD u punoj meri iskorišćavaju sve teškoće u kojima se nalaze nerazvijene zemlje posle oslobođenja i povlačenja bivših kolonijalnih ugnjetača. Ekonomska nerazvijenost i siromaštvo su osnovni uzroci teškoća i kriza u tim zemljama. U poslednjoj deceniji gotovo svi lokalni ratovi i sukobi događaju se u siromašnim i ekonomski nerazvijenim područjima. Razvijena područja su do sada bila lišena takvih problema. Teškoće nerazvijenih zemalja su prvenstveno ekonomske prirode, ali one se snažno reflektuju i na političko stanje i odnose.

Bivši ugnjetači, kada su uvideli neminovnost svog povlačenja, u prvom redu su izvlačili bogatstva da bi dotičnu zemlju što više neosposobili za samostalan život, da je učine što više zavisnom od sebe i kapitalističkog sveta. Nije to jedino sredstvo kojim se služe bivši kolonijalisti. U toku svoje vladavine oni su stvorili razne političke struje i grupe koje se u datim uslovima suprotstavljaju jedne drugima, da što više razjedine zemlju i narod (poznato geslo „zavadi pa vladaj”), da je onesposobe za odlučan i jedinstven otpor.

Na žalost, bivše kolonijalne države u nekim zemljama to i uspevaju, ali ipak ne potpuno, jer ono osnovno jezgro sa oslobodilačkom i nezavisnom platformom predstavlja i u ovom slučaju ozbiljnu prepreku ovakvim planovima bivših kolonijalista i neokolonijalista. Zato neminovno dolazi do polarizacije snaga u novooslobođenoj zemlji, uz stalno prisustvo i uticaj stvarnog imperijalističkog mešanja sve do direktnog agresivnog angažovanja. Neke mlade, tek oslobođene zemlje suočene sa mnogim ekonomskim teškoćama i razjedinjene međusobnim svađama, ponovo postaju plen novih imperijalista. Druge, pak, ako nađu snage i ostvare neophodno jedinstvo, opiru se raznim pritiscima i odlučuju na dugogodišnji, iscrpljujući gerilski rat.

To je jedina alternativa za te narode i zemlje, ako žele postići konačno oslobođenje. Neke zemlje se u prvom momentu nerado odlučuju za ovu alternativu, računajući na bar minimum dobronamernosti i humanosti imperijalizma. Međutim, teško je njihovo razočaranje kada novi imperijalisti ubrzo posegnu za potpunom vlasti, naročito ekonomskom, a narod postaje ponovno eksploatisan u ništa manjoj meri nego ranije pod političkom vlašću bivše metropole.

Ovde se postavlja pitanje mogućnosti mladih i malih novooslobođenih zemalja da se odupru nasrtajima tako snažnih neokolonijalističkih porobljivača kao što su SAD. Kada se jednostrano gledaju stvari, polazeći od ekonomskog i vojnog odnosa snaga, moglo bi se doći do pogrešnog zaključka da te zemlje nemaju uslova za uspešnu borbu i pobedu.

Međutim, ako se stvari svestranije sagledaju, ako se uporedi odnos snaga u celini, u najširem smislu, doći će se do pozitivnog zaključka o mogućnostima malih, nerazvijenih u ratu protiv velike

⁴ Potpukovnik I. K. Braton u časopisu „*Military Review*“ jul 1967. god.

imperijalističke zemlje. U odnos snaga (vojnih i ekonomskih) u korist male zemlje treba uključiti i sve snage socijalističkih i drugih miroljubivih zemalja, jer one predstavljaju realnu snagu i jedinstven antiimperijalistički front. Premda ove snage ne bi ušle u direktan rat sa agresorom, ipak se na određen način nalaze u borbenim redovima napadnute zemlje. Jer, pored ekonomske, vojne i moralne podrške i pomoći, one svojom velikom vojnom moći i ekonomskim potencijalom stoje naspram agresora, vezujući za sebe njegove glavne vojne snage i ekonomske potencijale.

Ima mišljenja da je SSSR pasivan prema agresivnosti SAD. Najviše zamerki dolazi od NR Kine, ali ne samo od nje. I u nekim novooslobođenim zemljama koje su bile žrtve agresije ili se nalaze pod stalnim pritiskom i pretnjama da to postanu, ima shvaćanja da bi SSSR trebalo da se neposrednije i ofanzivnije angažuje u odbrani nezavisnosti i integriteta zemalja žrtava agresije. Neke prigovaraju SSSR-u i zbog nedovoljne ekonomske pomoći. U tome se opet ističe NR Kina.

Na prvi pogled takvi prigovori izgledaju opravdani, naročito sa stanovišta interesa onih koji ih upućuju. Ukoliko bi SSSR pokazao odlučnu spremnost da uđe u rat za svaku od tih zemalja, sigurno je da bi se agresor teže odlučio za agresiju. Sigurno je, isto tako, da bi one lakše prebrođavale mnoge teškoće kad bi im SSSR davao veću ekonomsku pomoć. Ali to je tako sa stanovišta interesa tih zemalja. Međutim, tu se ne sagledavaju interesi SSSR-a, ostalih miroljubivih naroda i čitavog čovečanstva.

Prvo, da analiziramo zahtev za većom ekonomskom pomoći. Internacionalistička dužnost SSSR-a je da takvu pomoć pruža. On to i čini. Ali veće angažovanje SSSR-a u pomoći ubrzo bi dovelo, pored ostalog, do narušavanja ravnoteže, slabljenja ekonomske, pa i vojne moći SSSR-a u korist SAD. Za nekoliko godina to bi SAD dovelo do velike prednosti i one bi postupale još agresivnije, pre svega, prema nerazvijenim i novooslobođenim zemljama.

Prigovor da bi SSSR trebalo direktno da se angažuje u odbijanju agresije na pojedine zemlje izgleda takođe logičan. Jer, sigurno je da bi se agresor teže odlučivao da sprovodi svoje planove, a možda bi se i brže zaustavljao. Međutim, to bi verovatno znatno komplikovalo situaciju u svetu. Moglo bi se prigovoriti SSSR-u da želi dominaciju nad tim područjem ili da dođe do toga da dve velike sile ratuju među sobom na tuđoj teritoriji. Osim toga, znatno bi se povećala mogućnost proširivanja rata, pretvaranja lokalnog (ograničenog) rata u svetski, što nije u interesu ni SSSR-a ni većine zemalja u svetu.

Gde je onda rešenje i izlaz u zaustavljanju agresije? Izlaz je, pre svega, u odlučnom stavu i otporu zemalja na koju je usmerena agresija. Tačnije rečeno, u spremnosti svih malih i drugih miroljubivih zemalja za odlučan otpor, za dugotrajan iscrpljujući rat. Ali izlaz nije samo u tome. Potrebno je i akciono jedinstvo svih miroljubivih i progresivnih snaga u svetu u pružanju svestrane pomoći žrtvi agresije, bojkotu i osudi agresora.

Spremnost za otpor ne sme da se svede samo na verbalne izjave. Iza te spremnosti treba da stoji realna snaga armije i naroda ili

samo naoružani narod, visoko organizovan i obučen za rat i jedinstven u spremnosti da i po cenu najvećih odricanja i žrtava brani svoju nezavisnost i slobodu. Agresor svestrano ceni situaciju, i tamo gde oceni takvu spremnost malo je verovatno da će se odlučiti na agresiju. I obratno, tamo gde takve spremnosti i organizovanosti nema, ta zemlja postaje privlačan zalogaj.

Uzmimo primer krize sa brodom „Pueblo”. Da je taj američki brod u svojim teritorijalnim vodama zaplenila i mnogo veća zemlja koja je u vojnom pogledu slabije organizovana, SAD bi posle ultimatuma za vraćanje broda verovatno upotrebile silu da vrata broda, a možda bi taj povod iskoristile i za širu agresiju na tu zemlju. Međutim, u konkretnom slučaju sa Severnom Korejom bile su vrlo oprezne. Najpre se pokušalo pretnjom (mobilizacija rezervista, pojačavanjem snaga u Južnoj Koreji, demonstracijom udarnog plovnog sastava sa „Enterprajzom” itd.), ali kada se osetila čvrstina i odlučnost druge strane, od sile se odustalo.

Verujemo da će realnost kod potencijalnih agresora i ubuduće biti prisutnija tamo gde postoji odlučnost, organizovanost, jedinstvo i ostali objektivni uslovi za organizovan i dugotrajan otpor agresiji. Jer ni agresoru nije cilj da se zapetlja u dugotrajan iscrpljujući rat kome je teško sagledati ishod i kraj, a naročito ne u takav rat i sa takvom zemljom koja je u stanju da mu nanese velika razaranja i žrtve. U ovim slučajevima rat postaje svoja suprotnost, tj. u suprotnosti je sa osnovnom svrhom za koju se vode ratovi (osvajanje novih tržišta, sirovinskih baza, jeftine radne snage itd. uz minimalne sopstvene žrtve). Međutim, ako bi agresor predviđao mnogo veću „pasivu” nego „aktivu” u tom ratu, za njega se neće odlučiti.

Na osnovu ovoga što smo izneli možemo zaključiti da je danas u nuklearno doba svetski, raketno-nuklearni rat postao anahronizam, da se ciljevi u takvom ratu ne bi mogli ostvariti. Sa dosta sigurnosti se može reći da je mala verovatnoća da dođe do takvog rata. Zapaža se da velike sile preduzimaju mere da se otklone i oni uzroci koji bi mogli „slučajno” dovesti do takvog rata. Ali moramo biti svesni i činjenice da on još nije sasvim isključen.

U isto vreme je na drugoj strani porasla opasnost od ograničenih (lokalnih) ratova. Oni su dobili novu dimenziju. Postali su lokalna forma globalne strategije — način da se sredstvima rata ostvare širi strategijski interesi. Izraelska agresija je ukazala i nedvosmisleno potvrdila na kapitalno saznanje da je lokalna agresija u suštini globalna. Izrael je poslužio kao pion u realizaciji širih, globalnih interesa SAD na Bliskom istoku. Reč je, dakle, o definitivno učvršćenom saznanju da je ograničen rat prerastao u nov fenomen i sredstvo strategije posrednog nastupanja. Ograničeni (lokalni) ratovi su se i prostorno proširili i približili veoma osetljivim rejonima kao što je Evropa.

No, pored iznetog, opasnost od ograničenih ratova je relativna. Ona je proporcionalna organizovanosti i spremnosti svih zemalja, posebno malih, za otpor. Što su ta organizovanost i odlučnost za otpor veće opasnost od rata je manja. Paradoksalno, je, možda, ali je tačno — što si spremniji za rat, više si umanjio opasnost od

rata. Da su SAD, na primer, u Vijetnamu brzo pobedile, makar i brutalnim sredstvima i metodama, verovatno da bi u Americi bilo manje onih koji bi osudili taj rat nego što je sada slučaj. Pošto se to nije desilo, jer se rat odužio, a gubici veliki, Amerikom se proširio val antiratnih demonstracija. Ukoliko bi vlada SAD dala do znanja da priprema rat koji bi ugrozio živote većine stanovništva u antiratnim demonstracijama našla bi se verovatno gotovo cela Amerika, a i veliki broj bogatih industrijalaca — današnjih pobornika za rat u Vijetnamu i malih ratova uopšte gde dolaze do profita, ali koji još ne mogu ugroziti njihove živote, njihov standard i spokojstvo. Međutim, oni bi prvi glasali protiv rata koji bi mogao i njih ugroziti.

Ograničeni (lokalni) ratovi ekonomski pogađaju niz, ako ne i većinu zemalja. Samo neke zemlje koje iniciraju takve ratove izvlače ekonomsku korist. Neki američki saveznici glasno razmišljaju i ističu da podrškom Izraela SAD rešavaju neke svoje probleme na njihov račun. Samo uvoz petroleja ove godine (prema proračunima OECD) stajaće Veliku Britaniju 21 milion, Italiju 38, a Saveznu Republiku Nemačku 17 miliona funti više nego pre agresije. I takve činjenice doprinosiće više no do sada jačanju otpora i ograničenim ratovima.

No, i pored otpora ratu uopšte, ograničeni (lokalni) ratovi su postali ratovi sadašnjice. Oni danas najviše odgovaraju velikim imperijalističkim zemljama, u prvom redu SAD, jer se vode daleko od njihove teritorije, a mogu se dobrim delom voditi i plaćeničkim vojskama drugih nacija. U tim ratovima velike imperijalističke zemlje obezbeđuju povoljan odnos snaga, vrlo često apsolutnu tehničku nadmoćnost, naročito u vazduhu i na moru. S druge strane, imperijalistička zemlja nalazi i ekonomsku računicu, prinudno širu sirovinsku bazu i tržište za svoje proizvode. Ali i pored toga, krajnji bilansi dosadašnjih i sadašnjih ratova jedva da zadovoljavaju savremene osvajače. Zato njihovi stratezi vrlo pomno proučavaju mogućnost upotrebe nuklearnog oružja u ograničenim ratovima. To bi oružje, po mišljenju nekih, dovelo do brzih pobeda, do talasa psihološkog efekta, pa bi mnoge male zemlje pred strahom od tog oružja prihvatile uslove SAD i žrtvovalе svoju nezavisnost.

Dakle, suočili smo se sa problemom upotrebe nuklearnog oružja u ograničenom (lokalnom) ratu. Sve je više pristalica u vojnim krugovima SAD (i ne samo u vojnim) za upotrebu tog oružja. Sigurno bi do toga i došlo kada bi to zavisilo samo od morala ljudi koji to predlažu. Ali na sreću, psihološki uticaj (strah) deluje na sve. Generali Pentagona bi već davno upotreбили to oružje u Koreji, Vijetnamu i drugde, kada se ne bi bojali da bi to izazvalo lančanu reakciju. „Najveća zapreka upotrebi nuklearnih oružja u regionalnom ratu je opasnost od eskalacije koju ta upotreba predstavlja”.⁵ Izgleda da to ipak može sprečiti upotrebu nuklearnog oružja i u ograničenim (lokalnim) ratovima, iako njegoova upotreba nije sasvim isključena.

General-pukovnik
Dušan PEKIĆ

⁵ Isto.